

GYMNASIET

- en film om en skoleform

Tænk hvis....

*tænk hvis alle matematiktimer
gik med at finde ud af
hvor mange kræfter der skal til
at gøre hinanden fri for skræk
og jorden fri for bomber*

*tænk hvis alle sprogtimer
gik med at finde ud af
at sige alting ligeud
så de regerende kan forstå det*

*tænk hvis alle lektietimer
gik med at forberede sig
i at gøre gode drømme
til virkelighed*

*tænk hvis alle samfundsfagstimer
gik med at orientere sig i
menneskevarmens særlige
lovkomplekser*

*tænk hvis alle fritimer
virkelig gik med at være frie
og sikre på hvad man gør
af kærlighed*

*tænk hvis alle fysik- og biologi- og kemitimer
gik med først og fremmest at konstatere
at vi er mennesker*

Virkeligheden er aldrig uskyldig

om filmen "Gymnasiet – en skoleform"

Af Dola Bonfils

Filmen "Gymnasiet – en skoleform" blev til som en udforskning af miljøet i denne institutionsform. Et social-anthropologisk studie kan man næsten sige. Vi var først og fremmest nysgerrige på forholdene, som de praktiseres til hverdag i 1983 i den gymnasieskole, som vi selv kendte i 50'erne og 60'erne, og mente desuden, at en forudsætning for at deltage kvalificeret i den nødvendige diskussion om gymnasiets målsætning og struktur er et kendskab til og en indsigt i denne for omverdenen så lukkede verden, sådan som filmen kan give det.

Vi valgte én skole og opholdt os der hver dag hele dagen i 5 uger. Det blev den bestemte skole, dels fordi elevgruppen der er bredt socialt sammensat, dels fordi skolens elever og lærere for flertallets vedkommende modtog idéen om en sådan film positivt, og fordi man her har kombineret en vis tilpasning af fornyelser med respekt for gymnasiets traditionelle målsætning.

Vi fik lov til at filme uforstyrret i alle de sammenhænge, vi ønskede, efter at vi havde oprettet det nødvendige tillidsforhold mellem skolen og filmholdet

ved en række møder og videooptagelser i den indledende periode. Vores ønske om at give et autentisk billede af de mange facetter af dette minisamfund blev vores fælles arbejdsgrundlag.

Vi valgte ikke at fremlægge gymnasiets faglige indhold – det ville blive alt for omfattende en opgave til en film – men at give stikprøver herpå. Vi koncentrerede os om den indlæring, der også foregår, og som bundfælder sig som måder at opfatte sig selv og omverdenen på. "Den skjulte læreplan".

Vi optog 25 timers stof, og heraf valgte vi det af stoffet til den endelige film, hvis betydnings- og følelsesmæssige indhold vi fandt var bedst til at portrættere institutionen som en helhed og videregive gymnasieskolens modsetninger og potentiale.

Filmen er en syntese af vore oplevelser med institutionen som en kollektiv enhed.

Hermed er det så op til den enkelte tilskuer at opleve og vurdere, danne sig sin mening om gymnasiet idag. Vi har – i løbet af arbejdet med filmen – dannet os vore, som er videreført i redaktionen af dette skrift.

Flere og flere kommer i berøring med gymnasiet og skal tage stilling til, om de skal tilbringe 3-4 år af livet, og ovenikøbet den del af livet, hvor den voksne personlighed udvikles, med at gå i denne institution.

Det er en vigtig beslutning! Det har konsekvenser for resten af ens liv, hvilke normer og værdier man lærer at prioritere i de år, hvilken holdning man som individ indtager i forhold til gruppen – om man skal producere eller reproducere samfund.

Hvis bare gymnasiet er studieforbere-
dende, hvis vi lærer eleverne nogle instrumentelle færdigheder, giver dem kendskab til nogle videnskabelige metoder og indblik i en række af de faktorer, der påvirker de samfundsmæssige forhold (sprog, miljø, økonomi, historiske og internationale forudsætninger) har vi opfyldt gymnasiets traditionelle forpligtelse og rustet de unge til at klare den videre voksne tilværelse.

Denne holdning kan man ofte høre fremlagt, og man fristes til at opfatte den som et forsøg på fra planlæggere og læreres side at besværges den komplekse virkelighed til at lade sig opdele i overskuelige enkeltelementer, og en benægtelse af den opdragende forpligtelse over for de kommende generationer til at give dem et livsfilosofisk grundlag at udvikle deres valg i tilværelsen på, og dermed deres identitet.

Nu kan man selvfølgelig sige, at det kan aldrig blive samfundets opgave at opdrage, hvis man ønsker de frieste mulige udfoldelsesmuligheder for den enkelte. Men det er samfundets opgave at planlægge og finansiere forudsætninger for, at den enkelte unge kan danne sig et overblik og formulere sit valg. Og det burde være en sam-

fundsmæssig pligt at skabe trygge rammer for, at de i deres karakterudvikling kan afprøve sig selv i forhold til allerede formede og profilerede holdninger og erfaringer, voksne forbilleder med andre ord.

Men arbejdsløshed, indoktrineringsanklager og andre angreb har gjort offentligt ansatte, og i dette tilfælde specielt gymnasielærere, til en gruppe ar-
tige, selvcensurerende voksne.

Gymnasiets målsætning er foruden det studieforbere-
dende også per tradition det alment dannende. Almen dannelse må stå for evnen til at danne sig et helhedsbillede, og evnen til at vurdere specialiserede emner i forhold til dette helhedsbillede, i forhold til en samfundsmæssig udvikling og debat.

Men kan man overhovedet udvikle en sådan evne, hvis man ikke udfordres til at forholde sig kritisk, til at involvere sine følelser sammen med intellektet? Det er et positivt udviklingstræk, at flere har større nysgerrighed. Med større viden får de også større indsigt og flere handlemuligheder. Men nysgerrigheden tilfredsstilles med en neutral, værdifri opøven af en række instrumentelle færdigheder (sprog, formler, årstal, kemiske forbindelser, definitioner af samfundsmæssige mekanismer osv....), som så kan smelte sammen i den enkelte bevidsthed som en (kritisk?) indsigt til brug ved senere lejligheder.

Den nuværende stærkt fagligt opdelt gymnasiestruktur og ræset for at skaffe sig gode karakterer understreger også en kunstig polarisering mellem fagene. Man vælger at specialisere sig, fordi man må finde det, man er bedre til end de andre, har man lært,

og fordi der ingen spillerum er inden for rammerne af de enkelte fag. Så hvis man er en ko til franske verber, så vælger man hellere matematik eller biologi. Den indsigt i fremmede kulturer, som man ville få ved hjælp af sprogfaget, har man dermed udelukket sig selv fra, osv., osv.

Som forholdene er idag, kommer flere og flere unge ud af gymnasiet med et leksikalt forhold til fagene og en veludviklet evne til at forholde sig verbalt og teoretisk til dem. De har lært at acceptere de voksne som høvdinge og sig selv som indianere, at acceptere, at 'faget' er vigtigere end kontakten med mennesket og dets erfaringer!

Deres behov for autentiske oplevelser er blevet kulet ned og deres evne til at handle i det samfund, der ligger uden for gymnasiet, har de udviklet i deres fritid. Det er nemlig ikke studierelev-
ant!

Virkeligheden er aldrig uskyldig. Den vil altid være en del af en større sammenhæng. Den virkelighed, vi fremlægger i "Gymnasiet – en skoleform", er også en del af den større sammenhæng, der befinder sig uden for skolen, og spejler de ønsker og mål, samfundet har for efterslægten, som de kommer til udtryk i gymnasieskolen.

"Et første skridt i den nuværende situation er at begribe årsagerne til gymnasiets problemer og forstå, at de befinder sig uden for gymnasiets rammer, og at hverken elever eller lærere har nogen direkte indflydelse på dem", siger Olav Harsløf i "Fremtidens Gymnasium". Lad os få en dybtgående debat om disse forhold, som inddrager ikke blot specialisterne men også kommende og nuværende forældre, elever og lærere, og som kan føre til en defineret helhedsopfattelse af gymnasiets form og uddannelsesindhold.

**tre år af mit liv
tre år i min udvikling
tre år i verden
tre år et sted i et samfundssystem
tre år her
tre år af mit liv**

”... hvad samfundet vil med gymnasiet”

Af Walter Dalland,
rektor for Falkonergaardens
Gymnasium.

Filmen viser, hvordan et gymnasium kan være.

Ligesom en hvilken som helst anden arbejdsplads er et gymnasium et sted, hvor man arbejder, har det skægt sammen, er ked af det, lærer noget og har venner og kammerater. Gymnasiet er beregnet for de 16-19 årige unge, og derfor bliver gymnasietiden også en periode, som er vigtig udviklingsmæssigt. Der sker en del med unge mennesker mellem de 16 og 19 år. Dagligdagen på et gymnasium er hele tiden præget af samspillet mellem denne gruppe af unge og undervisningen og de andre forhold på skolen, som er præget af lærerne.

Lærerne kan ikke bruge gymnasiet til hvad som helst. Der er nogle regler om, hvad der skal læres, og hvad eleverne skal eksamineres i. Det styrer meget af hverdagen. Disse regler er fastsat af folketing og undervisningsminister. De er udtryk for, hvad samfundet vil med gymnasiet. Det er i disse regler, der står, at der skal undervises i dansk, historie, engelsk, fransk, russisk, matematik, kemi osv. Det er også i disse regler, der står, at gymnasiets elever skal lære at bruge deres fantasi, at forholde sig kritisk til sig selv og omgivelserne og at opfylde deres demokratiske rettigheder i form

af ansvar og medbestemmelse.

Når der står således i bestemmelserne, er det, fordi man ønsker, at der hele tiden i gymnasiet foregår en slags samtale mellem det, det nuværende samfunds voksne har af ønsker og forventninger med den opvoksende generation, og alt det, som denne opvoksende generation er optaget af, og som den finder vigtigt. Når denne samtale fungerer, er det godt. Når den fungerer mindre godt – for det meste fordi den ene part – eller begge parter – ikke har antennerne ude – er det ikke helt så rart at gå i gymnasiet, som det kunne have været.

Det skulle være meningsfuldt at gå i gymnasiet. Det skulle være således, at jeg ved afslutningen af hvert skoleår i talen til studenterne og HF-erne med rette kan sige, at det er vigtigt både for jer og for os, at I har været her de to-tre år, jeres skoletid har taget. Normalt kan jeg også sige, at I har fået noget her på skolen, som I kan bruge som nogle af bygstenene i jeres tilværelse. Men det er jer, der skal bestemme, hvad slags bygning, der skal opføres. Gymnasiet skal og kan ikke give andet end redskaber og nogle materialer. Man skulle egentlig stille

Gymnasiet – et modsætningstuld skoleform

spørgsmålet til alle, der forlod gymnasiet: ”Har det virkelig været meningsfuldt for dig at bruge 2-3 år af dit liv her på stedet?”

Skolen – og dermed gymnasiet – har altid været stedet, hvor den opvoksende generation skulle uddannes og opdrages til det, som den voksne generation syntes, den skulle opdrages og uddannes til. I middelalderen begyndte man at lave katedralskoler ved domkirkerne for at undervise de drenge, der skulle være præster. Efterhånden, som samfundet fik brug for flere og flere uddannede mennesker, måtte man lære den opvoksende generation de nødvendige ting i skolen og den øvrige uddannelse.

Samtidig er brugerne af gymnasiet fremtidens voksne generation. Om 10 år er de med til at afgøre, hvad der foregår i Danmark. De ved godt, at kvalitet tæller. Den, der behersker et sprog, den, der behersker matematikens regler, den, der har arbejdet grundigt med et emne, har oplevet, hvad det betyder at have værktøjet i orden, når ens viden skal bruges. Og man bliver bedre til at se sammenhænge og forstå, hvorfor tingene fungerer, som de gør. Men man ser også en verden, der ser anderledes ud, end forældregenerationen ser den,

og derfor stiller man nogle andre spørgsmål, end forældregenerationen stiller. Og de spørgsmål stiller man så til hinanden og til lærerne i gymnasiet. Fortidens svar accepteres ikke. Man anerkender, at værktøjet skal være i orden – måske skal det justeres. Man kan også bruge erfaringerne og indsigten fra fortiden, – ikke hvis det er en løftet pegefinger, der fortæller, hvordan tingene burde være – men hvis det er et tilbud set fra et andet perspektiv end den konkrete sag umiddelbart indbyder til.

Det spændende ved at undervise i gymnasiet er at være med i denne permanente samtale mellem de overleverede værdier og nutidens og fremtidens udfordringer. I det omfang denne samtale lykkes, lykkes gymnasiet.

**forhold
mellem fag og mennesker
mellem kroppe og bevidstheder
mellem frihed og tvang
forhold
mellem indre og ydre
mellem karakterer og karakterløshed
mellem solidaritet og konkurrence
mellem stilhed og larm
forhold
mellem spørgsmål og svar
mellem krav og præstationer
mellem kærlighed og angst
mellem stilstand og bevægelse
mellem frem og tilbage
mellem ild og aske
mellem fysik og dans
mellem historie og sange
forhold
mellem døre og gange
mellem ferier og eksamen
mellem før og efter
mellem langsom og hurtig
mellem lukket og åben
mellem her og der
forhold
mellem professionel og amatør
mellem genstand og person
mellem samtaler og ordrer
mellem lyst og nød
mellem liv og liv**

Gymnasiet – en modsætningsfuld skoleform

af cand.psych. Mette Bauer

Jeg lærte ikke ret meget som barn, – skole tog det meste af min tid.

Ovenstående replik stammer fra en svensk undersøgelse af unges syn på skolen. Svaret illustrerer, at oplevelsen af at lære noget ikke behøver at være forbundet med det, man laver i skolen. Man kunne også tale om, at der udtrykkes en forskel mellem reelle og formelle læreprocesser.

I en reel læreproces udvider verden sig. Du får tilføjet nye perspektiver til din forståelse af verden, andre mennesker og dig selv. Du bliver dig nye sider af livet bevidst på en måde, som engagerer dig. Den formelle læreproces er præget af en ophobning af fakta, uden at det behøver at udvide din erkendelse. Det er en indlæring, hvor man er motiveret ud fra, hvad man senere kan få for sit indlæringsarbejde (løn, karakterer, prestige osv.).

Derudover indlærer vi også en masse ting på en mere skjult og indirekte måde. Vi indøves i bestemte mønstre, uden at vi er os det bevidst. Det kalder man ofte for den skjulte læreplan.

At undersøge den skjulte læreplan er at stille spørgsmål til de givne strukturer og deres indflydelse på vores liv og bevidsthed. F.eks.

Hvad betyder det for vores forhold til

indlæring, at den i skoler næsten altid foregår som 45 minutters koncentration om et emne i en lang uendelighed?

Hvad betyder det for vores opfattelse af vores evner, at de vurderes kvantitativt i tal? osv.

Det, der foregår i den skjulte læreplan kunne naturligvis blive en reel læreproces, hvis det blev analyseret og synliggjort.

I gymnasiet foregår indlæring på alle tre niveauer. De unge erfarer noget, som udvider og beriger deres verdensbillede. De indlærer en masse formelt, fordi de skal, fordi de gerne vil have gode karakterer, fordi de ikke vil skuffe forældrene osv. Og endelig optager de ubevidst en række normer og værdier, som kommer til at fremstå for dem som givne og uforanderlige.

Gymnasiet er i dag en modsætningsfuld institution. Der er såvel gamle træk fra den tid, hvor gymnasiet var en dannelsesinstitution og nye træk i retning af en masseuddannelse. Man ser autoritære såvel som demokratiske tendenser. Skemastrukturen, karaktersystemet og eksamensformerne er i store træk bevaret uændret og synes at stå i et modsætningsforhold til nye og udfordrende undervisningsindhold i fagene. Mange af lærerne

har deres erfaringer fra en tid, hvor universitetet var præget af oprør og ændringer. Elevernes hverdag og fremtidsperspektiver er derimod præget af adgangs begrænsning og arbejdsløshed, som kan fremme konkurrence og fastholden ved strukturerne. Og alligevel har mange unge idag et mere afslappet og uimponeret forhold til autoriteterne end deres oprørte lærere.

Disse modsætninger medfører en række modstridende krav, undervisningsformer og læreprocesser. Det behøver ikke at være dårligt at færdes i modsætninger, hvis de vel at mærke gøres eksplicitte og dermed kan blive genstand for analyse. Men forløber de som skjulte læreplaner, kan de efterlade eleverne med meget forvirrede orienteringsmønstre og selvbilleder.

Tilsyneladende viderefører gymnasiet en række af budskaberne i folkeskolens skjulte læreplan*).

Hvis jeg umiddelbart skulle trække nogle budskaber frem, ville jeg pege på følgende, som også afspejles i filmen "Gymnasiet - en skoleform".

Jeg er kun noget værd i sammenligning med andre.

Et af hovedprincipperne i vores uddannelsessystem er den individuelle konkurrence. Det er din evne til at producere viden og diskutere og forholde dig til de givne fag, der afgør dit værd. Og det kan aflæses direkte som et tal. Dette princip bliver så dominerende i vores selvopfattelse, at vi let kommer til at bruge det permanent i vores forhold til andre mennesker. Vi sammenligner os hele tiden med andre med hensyn til karakterer, kvikke

bemærkninger, smart tøj, kæresters mængde eller beskaffenhed osv.

Livet er opdelt i arbejde og fritid.

Det, som optager eleverne, og som de har erfaring med uden for skolen, hører ikke til i undervisningen, men i frikvartererne og efter skoletid. Dermed fjernes undervisningen fra elevernes engagement, og erfaringer fastholdes lettere som formel og tvangspræget. Prøv engang i filmen at lægge mærke til forskellen på elevernes engagement (stemmeføring, blikke, kropsholdninger), når de taler sammen i frikvartererne, og når de ytrer sig i timerne.

Magten er usynlig.

På grund af blandingen af autoritære og demokratiske træk i gymnasiet er det utroligt svært at gennemskue magtforholdene og dermed også at forholde sig til dem.

Prøv engang at lægge mærke til den scene i filmen, hvor læreren diskuterer sine "foreløbige" karakterer med eleverne. Hvem har magten i denne situation? (Vedkendes magten?) Hvem får indflydelse på sine karakterer? Hvor stammer modsætningerne fra?

Denne scene illustrerer bedre end mange lange analyser en af gymnasiets vigtigste modsætninger i dag.

*) Jeg refererer her til den undersøgelse, som jeg sammen med Karin Borg lavede om folkeskolen. Den er udgivet af Unge Pædagoger med titlen: Den skjulte læreplan". Særhefte A 16 1976.

Skal gymnasiets og drenges definere fremtidens normalitetsbegreb?

Hvad man ikke får karakter i

*jeg har ikke fået karakter
i noget af det jeg godt kan li*

*jeg har ikke fået karakter
for prøverne jeg hver dag aflægger
i at være mig selv*

*jeg har ikke fået karakter
i hvor god jeg er til at se
drømmende ud i luften
for at forestille mig en ny og bedre
verden*

*jeg kan godt li at glæde mig
over mennesker og luft og vand
og jordens planter og dyr
det har jeg ingen karakter fået i*

*jeg har ikke fået karakter
for nogle af mine hjerteslag*

*der er heller ingen der får karakter
i hvor gode de er til at være ærlige*

*jeg får aldrig karakter
i noget af det jeg bedst kan li
hvorfor ikke?*

Hvad vil du være?

*jeg vil være
så enormt ikke-nervøs
som kun en fri krop med en fri bevidsthed
kan være*

*jeg vil være
en der danser nogenlunde
lige så tit som jeg står og går og sidder*

*jeg vil være
en pengeødelægger*

*jeg vil være
en der har både børn og voksne som kolleger
i arbejdet med at blive lykkelige*

*jeg vil være
jeg vil bare være
en levende
trussel mod bomber og ødelæggelse*

Skal gymnasiets ug-drenge definere fremtidens normalitetsbegreb?

Af K. Helveg Petersen
forh. undervisnings- og kulturminister.

Kravet om mere uddannelse gentages igen og igen. Det er forståeligt af mange grunde, men det drejer sig ikke alene om at udbygge uddannelserne, så vi får mere af alting, men også om at acceptere behovet for ændringer og omlægninger. Det spørgsmål volder store vanskeligheder, og det skyldes bl.a., at de enkelte uddannelsesafsnit er så stærkt isoleret fra hinanden.

De er blevet til på forskellige tidspunkter afhængig af opståede behov i samfundet. Der har derfor fæstnet sig en stærk grænsedragning mellem de forskellige afsnit. Hvert uddannelsesområde har sit særlige præg, og dette præg fastholdes og udbygges af en række faktorer: lærerkræfter, faglige organisationer, fagpresse, eksisterende love og administrative regler, myndighedernes, erhvervenes, forældrenes og de unges forestillinger om de forskellige uddannelser og den kompetance, der knytter sig til dem, de rådende traditioner m.v.

De forsøg på planlægning med fremtiden for øje, der udføres i forbindelse med de forskellige uddannelsesafsnit, former sig i almindelighed som en fremskrivning af den eksisterende tilstand, hvorved afsnittene bliver selvbekræftende og yderligere isoleres fra

hinanden.

Den diskussion, der føres i samfundet om uddannelserne, er da i det væsentlige låst fast til de enkelte afsnit. Man diskuterer folkeskolen, ungdomsuddannelserne, de faglige som de almene, de højere uddannelser, voksenuddannelserne hver for sig.

Nødvendigheden af en helhedsvurdering af vort uddannelsesvæsen, sammenholdt med de mange forandringer, der finder sted i samfundet, er ikke tilstrækkelig accepteret.

Under alle omstændigheder er en af forudsætningerne for, at vi kan få en mere moden debat om vore uddannelser, at der er tilstrækkeligt kendskab til, hvad der sker inden for de enkelte områder. Her kan filmen om gymnasieskolen gøre nytte. Den illustrerer livet inden for den traditionsbundne og meget agtede skoleform, men samtidig rejser den andre spørgsmål, og her først og fremmest spørgsmålet om, hvad der skal ske med kravet om at fremme børnenes alsidige udvikling, således som det er formuleret i folkeskolelovens formålsparagraf. Det krav er ikke opfyldt. Det var et fremtrædende træk i folketingsdebatten omkring skoleloven af 1975, at nu skulle der ske en ligestilling mellem på den ene side de praktiske/

kreative fag og på den anden side de boglige/teoretiske. Det er ikke sket, og det skyldes i høj grad ønsket om opstigning til gymnasiet. Det fører til, at det, der interesserer, når der skal vælges fag i folkeskolens ælste klasser, er dem, der har betydning ved afgørelsen om optagelse til gymnasiet. Her tæller praktiske fag ikke med.

Der er et andet forhold, der også affødes af den stigende tilgang til gymnasiet. Det er, at flere og flere former deres opfattelse af, hvad der er normalt ud fra et bogligt præstationsniveau. I takt med, at studentereksamen bliver mere og mere almindelig, og de unge fikseres i job og uddannelse, opstår der ringere vilkår for børn og unge med en anden og derfor lavere kompetance. Gøgeungeeffekten er særdeles kendt. Når der er studenter at få, foretrækkes de i mange tilfælde for dem, der har 9. eller 10. klasses prøver som grundlag. *Men især rammer den bogligt/teoretiske udvikling de svageste i skolen – alle dem, om*

hvem det gælder, at man må bruge andre indfaldsvinkler end det boglige, for at deres evner kan udvikles.

I denne forbindelse falder det i øjnene, hvilken mangel på ligestilling der er mellem de svageste stillede og dem, for hvem det bogligt/teoretiske er vejen. Medens man landet over har opført gymnasier, som kan optage alle egnede, så er forholdet noget helt andet, når det drejer sig om de sent udviklede, de svage. Der findes *ikke* nogen skoleform, der svarer til dette behov. Det er svært for forældre at få bragt sent udviklede børn i en skoleform, der giver *dem* udviklingsmuligheder, når de forlader folkeskolen.

Der er ingen stærke pressionsgrupper bag deres krav. I den grad har interessen samlet sig om udbygningen af gymnasieskolen. Dette er ikke et angreb på den eller dens lærere, men det er en kendsgerning, som uundgåeligt må tages i betragtning i den kommende tids uddannelsesdebat.

**kan de andre li mig
kan lærerne li mig
kan jeg li mig selv
kan jeg li at gå her
ville jeg kunne li at gå ud**

Slip gymnasiet løs!

Af Johannes Nymark
rektor for Sankt Annæ Gymnasium

Sig det er løgn! Det var min spontane reaktion på det filmiske portræt af gymnasiet. Men det er desværre ikke spor løgn. Tværtimod er filmen en sober portrættering af en institution, som i øjeblikket er på vej ud i en alvorlig slingrevals.

Og hvordan er det så kommet så vidt? Ja, først og fremmest har gymnasiet politisk sejlet sin egen sø i mere end ti år. Interessen har samlet sig om de erhvervsfaglige uddannelser, og det med god grund, men det er ikke rimeligt, at politikere og lærere så hårdnakket har afvist at beskæftige sig med gymnasiets fremtid. Der har været hyl og skrig, hver gang selv beskedne forsøg på at forny gymnasiet er kommet frem.

Som resultat har gymnasiet udviklet sig ret tilfældigt, men inden for snævre rammer. Der har været grøde i skolen gennem 70'erne. Masser af nye elever er kommet til, og de er kommet med en anden baggrund for uddannelse og andre mål for et gymnasieforløb end tidligere.

Også lærerne blev nye. I takt med de mange nye elever strømmede nye lærere til gymnasierne. Det er lærere, som i større eller mindre grad er præget af de voldsomme debatter og ændringer på universiteterne i slutnin-

gen af 60'erne og begyndelsen af 70'erne.

I hele denne vækst- og fornyelsesperiode har der været en vældig frodighed og fornyelse på de enkelte skoler og især i de enkelte fag. Og gymnasiet har ændret sig så meget, at reformer er nødvendige, hvis det skal undgås, at frodighed bliver til kaos.

Fornyelsen gennem 70'erne fandt sted i en skole, hvis rammer har været de samme i hele dette århundrede. I al den tid har gymnasiet været delt i sproglige og matematikere, fagene har haft deres eget liv isoleret fra hinanden, og helheden er søgt etableret ved et eksamensmæssigt bunkebryllup som afslutning på de tre år. Hertil kommer så den faste og næsten urokkelige plan, som binder et helt undervisningsår.

Frodighed og fornyelse inden for så fastlåste rammer må i det lange løb skabe konflikter. Lærere og elever vil så meget, som de ikke kan. Hele tiden løber de ind i bestemmelser, der ligger som snærende bånd omkring undervisningen. Idéer og initiativer ramler ind i det stive gymnasiums regelsæt og begrænsninger.

Trods engagement og interesse for verden udenfor er det i dag et isoleret liv at være elev og lærer i gymnasiet.

Dagligdagen er et liv inde i skolebygningen, isoleret fra omverdenen. En dagligdag fyldt med bøger, papir og teori. Der er for få oplevelser, for lidt kontakt med mennesker uden for skolens mure. Selv inde i huset eksisterer isolationen. Det ene fag er fortsat isoleret fra det andet, og de enkelte klasser lever stort set deres eget liv uden at have meget med de øvrige elever at gøre.

Man kan være noget så alene, når man er gymnasieelev.

Det kan ikke blive ved. Kræfter hos både lærere og elever bliver kvalt i en forældet struktur. De mange nye lærere og elever brusede ind i gymnasiet og skabte fornyelse. Der blev sat spørgsmålstejn ved mange forhold i gymnasiet, og efterhånden er der gennem debat og forsøgsarbejde skabt forventning om et nyt gymnasium – men intet er sket!

Frodigheden er på vej til frustration, og gymnasiet vil sande til, hvis reformarbejdet fortsat udskydes. Efter alt at dømme er det slut med tilgangen af nye lærere, og elevrekrutteringen forskyder sig ikke meget. Det er en uhyre kritisk situation, og den harmonerer dårligt med de udfordringer til uddannelsessystemet, som kommer fra et samfund i voldsom forandring.

Det haster med at slippe gymnasiet løs. De forældede rammer må væk, så kræfter og idéer hos lærere og elever kan bruges til en fortsat fornyelse af gymnasiet. Vi har for længe rettet blikket bagud til latinskolen med mere tanke for traditionen end for fremtidens udfordring.

Hvordan skal et nyt gymnasium så se ud? Det er naturligvis lettere at pege på problemer i det eksisterende system end at vise vej til nye løsninger. Jeg vil forsøge med et par antydninger af, hvor jeg mener gymnasiet bør bevæge sig hen.

Først og fremmest må vi tage konsekvensen af, at de unge har vidt forskellige mål med uddannelsen. Ikke alle behøver at blive tvunget gennem et gymnasieforløb, som skal ende med fuld studiekompetance til videregående studier. Eleverne bør have større mulighed for at vælge fag efter interesse og erhvervsønsker. Som eksempler på fag med uudnyttede muligheder kan jeg nævne: film, formning, idræt, edb, landbrug, fiskeri, drama. Det er eksempler, der løber i pennen, fordi der allerede er gjort konkrete forsøg inden for disse områder. Det er bestemt ikke svimlende nyskabelser, og de vil næppe komme, så længe gymnasiets fastlåste struktur

*sommetider savner jeg en lærer
der er fuldstændig passiv
hvorfor den vedholdende aktivitet fra
lærerens side
sommetider savner jeg en lærer
der er fuldstændig passiv
en der falder i staver
en der ser længe ud af vinduet
en eleverne må vække
og sørge for hele tiden at holde vågen
hvis der er noget de vil lære*

tur stiller sig i vejen for mere omfattende nytænkning. Derfor er det da også uhyre vigtigt, at det nye gymnasium får en struktur, så det bliver muligt hele tiden at optage nye fagområder.

Et andet krav til det nye gymnasium er, at eleverne skal have mulighed for at vælge hovedfag, der indeholder praktiske og skabende elementer. Der er tilløb til at opfylde nogle af disse krav på musik- og naturfaglig gren. Men teorien og reproduktionen er dominerende. Jeg tror, at der vil være meget inspiration at hente på højskoler og ungdomshøjskoler og eventuelt også i nogle af projekterne for unge arbejdsløse.

Skolens dagligdag må også fornyes. Der må skabes en mere forpligtende sammenhæng fagene imellem. Det kan bl.a. ske ved, at lærere og elever går sammen om projekter, lejrskoler, fællesarrangementer osv. Skolens sociale liv er forsømt. Der er for få fællesoplevelser i et skoleår, og når initiativrige folk trods alt stadig laver featureuger, emnedage, rejser, teater, koncerter, virksomhedsbesøg osv., ja, så sker det i konflikt med skolens faste rammer. Derfor kører mange af de initiativrige lærere efterhånden træet og nøjes med at interessere sig for egen undervisning.

Der er ellers brug for oplevelser, der er brug for at komme uden for skolens bygninger for at undersøge, spørge, se. Virkeligheden uden for skolen skal ikke kun eksistere i bøger og på videobånd. Der må skabes en vekselvirkning mellem teori og praksis i fagene. Det gælder i øvrigt også inden for skolens rammer, hvor eksperimentelle fag allerede nu viser vej.

Vi må være mere optaget af at udvikle elevernes nysgerrighed end at at kontrollere deres færdigheder.

Oplevelser, konkrete erfaringer, nysgerrighed, udvikling af kreative evner, socialt fællesskab.

Det er nogle stikord til krav til gymnasiet fornyelse. Gymnasiet er endnu ikke sandet til, så mulighederne er der – endnu. Hvis vi tør slippe gymnasiet løs.

”ordforklaringer”

Gennemsnit:

- Man tager en kniv og snitter. Man bliver ved med at snitte, til man er kommet igennem med snittet, gennemsnittet. Igennem til hvad? Igennem hvad?

Karakterer:

- Hvad hjælper det at uddele høje eller lave karakterer af tal til stolte karakterer af kød og blod?

Normer:

- En norm, normen, flere normer, alle normerne. En normalisering, normaliseringen, flere normaliseringer, alle normaliseringerne. At normalisere vil sige at bringe i overensstemmelse med en norm. En norm! Hvad så med *alle* normerne? Kan der ikke være lige så mange normer som det skal være, så mange at de bliver uoverskuelige, så mange er de? Er det ikke hvad grammatikken lærer os? Er grammatikken unormal? Kan man kun sige - en norm, normen: - at følge trop og gøre hvad de som normalt har magten normalt siger?

Legemsøvelser:

- Det er en ordsammenstilling - legems-øvelser - . Se også: - legemsgennemsnit, legemsnormer, legemsdrømme, legemskarakterer, legemskontakt, legemsnysgerrighed.

Drømme:

- Alle drømmer. Findes der nogen gennemsnitsdrøm? Alle drømmer. Findes der nogen drømmenorm? Alle drømmer. Findes der nogle drømmekarakterer? Alle drømmer. Hvem dømmes?

Kontakt:

- Kontakter i stuen er nogen man trykker på, når man vil have lys. Gode kontakter i stuen vil sige ikke-farlige kontakter. Kontakter i samfundet er noget, der findes mennesker imellem. At have gode kontakter i konkurrencesamfundet vil sige at slippe godt fra at snyde.

Nysgerrighed:

- Er man nysgerrig nok, og det er de fleste, især børnene, nysgerrige nok til også at ville finde ud af det, der ikke er opstillet i skemaer og aldrig vil blive det, fordi det er *for* frit til den slags. Alt det, de fleste er nysgerrige nok til at blive ved med at lede efter.

Cirkulære om anvendelsen af den i bekendtgørelse af 4. februar 1963 omhandlede karakterskala.

Som anført i bekendtgørelsens § 1, stk. 2 skal karakterskalaen anvendes på følgende måde:

- 13: Gives for den usædvanlig selvstændige og *udmærkede* præstation.
- 11: Gives for den *udmærkede* og selvstændige præstation.
- 10: Gives for den *udmærkede*, men noget rutineprægede præstation.
- 9: Gives for den gode præstation, der ligger lidt over *middel*.
- 8: Gives for den *middelgode* præstation.
- 7: Gives for den ret jævne præstation, der ligger lidt under *middel*.
- 6: Gives for den noget *usikre*, men nogenlunde tilfredsstillende præstation.
- 5: Gives for den *usikre* og ikke tilfredsstillende præstation.
- 3: Gives for den meget *usikre*, meget mangelfulde og utilfredsstillende præstation.
- 0: Gives for den helt uantagelige præstation.

Af karakterdefinitionerne fremgår tydeligt skalaens hovedinddeling i 3 trin. De karakteristiske hovedord er „*udmærkede*“, „*middel*“ og „*usikker*“.

Ved enhver bedømmelse vil man stå sig ved først at placere standpunktet eller præstationen inden for en af de 3 hovedgrupper og derefter afgøre, om den endelige vurdering skal resultere i øverste, midterste eller nederste trin inden for den pågældende hovedgruppe.

I fremlæggelsesfag kan man opdele de fremlagte arbejder i de 3 hovedgrupper og derpå differentiere ud derfra. På lignende måde kan man forholde sig ved karaktergivning i skrivning og orden.

Til den *midterste* af hovedgrupperne må henføres præstationer eller standpunkter, der viser, at eleven er så godt hjemme i sit stof, at det kan siges stort set at være tilgængeligt.

For at blive placeret i den *øverste gruppe* må eleven derudover vise overblik over stoffet og i større eller mindre grad kunne tage selvstændig stilling til forelagte problemer inden for det pågældende stof.

Til den *nederste* af hovedgrupperne henføres elever, der viser usikkerhed i den forstand, at de ikke har tilegnet sig det krævede stof og viser mangel på kundskaber eller færdigheder inden for stoffet.

Det forudsættes, at yderkarakterne 13 og 0 kun undtagelsesvis benyttes, de resterende 8 trin bør anvendes således, at elever i løbet af skoleåret forholdsvis let kan rykke et trin op eller ned.

Når karakterskalaen fremtræder som en ren talskala, sker det for så klart som muligt ved selve vurderingen at fastholde, at det netop kun er en skala. Ord eller symboler vil let i tidens løb påvirkes af en praksis ved anvendelsen, medens det ved en skala er lettere at fastholde begreber som: antallet af trin, skalaens midtpunkt osv. Kan disse begreber fastholdes klart, vil en devaluering kunne undgås.

ønske

jeg vil ikke ende som noget bestemt

**de siger min onkel er endt
med at blive noget stort
i et firma**

**de siger min bror nok ender
med at blive professor**

**de siger min bedstemor er endt
på plejehjem**

**de siger de ikke ved hvad det skal ende med
med mig**

jeg vil ikke ende som noget bestemt

**jeg vil ikke ende i bås
eller på sindssygehospital
jeg vil ikke ende nogen steder**

**jeg vil have alle muligheder hele tiden
til at blive fri
sammen med andre**

"Gymnasiet – en skoleform"

en film af Dola Bonfils og Björn Blixt (kamera), Steen Møller Rasmussen (assistent), Peter Engleson (lyd) og Mikkel Bo, (lyd), Niels Pagh Andersen (klip), Sys Jondahl (assistent), Produktion: Hanne Høyberg Filmproduktion for Statens Filmcentral.
Medvirkende: Falkonergårdens Gymnasium. Udlejning: Statens Filmcentral.

Alle digte og "ordforklaringer" i dette skrift er af
MARIANNE LARSEN.

Denne pjece, der er udgivet af Statens Filmcentral, udleveres gratis i forbindelse med forevisning af filmen. Henvendelse til Statens Filmcentral, Vestergade 27, 1456 København K, eller Jyllandskontoret, Lundingsgade 33, 8000 Århus C.

Redaktion: Dola Bonfils.
Lay-out: Helle Harbou. Udgivet af SFC, 1984.
Trykt hos Frede Rasmussen, København.